

uning operatsion bosqich oxirida samaradorligini baholash, chiqishda loyihaning prognoz va haqiqiy ko‘rsatkichlarini taqqoslash bo‘lib hisoblanadi. Bunday baholash individual investitsiya loyihalari va butun investitsiya dasturlari uchun muhim masala bo‘lib xizmat qiladi.

Xulosa shuki, mintaqalarda investitsion muhitni shakllantirish uchun uning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini yaratish lozim. Ushbu mexanizmlardan biri investitsiya strategiyasini shakllantirish bo‘lib, bu investitsiya loyihalarining o‘zgarmas parametrlarini birlashtirish orqali biznesning strategik uzoq muddatli maqsadlariga erishish uchun moliyaviy tadbirlar tizimini shakllantirish bo‘lib hisoblanadi. Unga asosan, hududiy subyektning resurslari hisobidan investitsiya muhitini shakllantirish va uning asosini rivojlantirishga imkon beradi. Shunga ko‘ra, u hududiy (davlat yoki mahalliy) boshqaruv organi tomonidan investitsion tuzilmalarni boshqarish uchun resurslarni taqdim etadi. Bu esa hududiy subyektini rivojlantirish maqsadida mintaqalarda investitsion faoliyatni tartibga solish va takomillashtirishni belgilaydi. Bunda investitsiya loyihasini amalga oshirishdagi tashkiliy-iqtisodiy mexanizm tarkibini va biznes-rejani ishlab chiqishni hisobga olish zarur. Shu orqali biznes-rejani monitoring qilib borish ham lozim bo‘ladi. Ushbu tuzilmalarini rivojlantirish esa bevosita tashkiliy-iqtisodiy mexanizmni mohiyatini belgilaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Райзберг Б.А., Лозовский Л.Ш., Стародубцева Е.Б. *Современный экономический словарь*. – М.: Инфра-М, 2011. – 512 с.

2. Шишкин Д.Г. *Сущность организационно-экономического механизма развития предпринимательских структур*. // *Российское предпринимательство*, 2013. Том14. №2. - с. 27-33.

3. Коваленко И.И., Соколицын А.С. *Организационно-экономический механизм управления устойчивым развитием предприятия с учетом производственного риска*. // *Научно-технические ведомости СПбГПУ. Экономические науки*, Том12, №6, 2019. - с.176.

**MOLIYA BOZORIDA BANK XIZMATLARI RAQOBATBARDOSHLIGINI
OSHIRISHNING NAZARIY ASOSLARI**

Sh.Madramov

Bank –moliya akademiyasi magistranti

Mamlakatimiz qonunlariga asosan , bank - bu tijorat muassasasi bo'lib, jismoniy va huquqiy shaxslarning bo'sh turgan pul-mablag'larini jalb qilish va ularni o'z nomidan, to'lovlik, muddatlilik, qaytib berish sharti asosida joylashtirish operatsiyalarini va boshqa bank operatsiyalarini bajaradigan tashkilot hisoblanadi.Tijorat bankalarining faoliyatini korxonalar faoliyatiga shu jihatdan o'xshatish mumkinki, tijorat banklari ham korxonalar singari o'z faoliyatini o'z asoschilari-aksionerlarning manfaatlarini, ikkinchidan, o'z mijozlarining manfaatlarini himoya qilishni ta'minlashdan iborat.

Bozor iqtisodiyotida hukumron mavqega ega bo’lgan, tovar, pul muomalasini boshqarish va u orqali tushum xo’jalik faoliyatini boshqarish maqsadini ko’zlaydi. Shu sababli banklar, moliya - kredit jarayonlarini boshqarish markazlari sifatida faqat bozor iqtisodiyoti sharoitida o’z ahamiyatlarini to’la namayon etadilar, moliyaviy tizimni markaziy bo’g’iniga, pul muomilasini tashkil qilish, uning barqarorligini ta’minlashning bosh sifatchisiga aylanadilar. Shu bilan birga , banklar orqali pul saqlaydigan joy, uni tarqatadigan yoki kredit beradigan kassa emas. Banklar iqtisodiyotni boshqarish va tuzilmaviy siyosatni amalga oshirishning qudratli qurolidir. Demak, zamonaviy bozor munosabatlariga asoslangan bank tizimini yaratish bozor islohatlarini, iqtisodiy qayta qurishni asosiy yo’nalishidir. Bank tizimiga banklardan tashqari ayrim iqtisoslashgan moliyaviy institutlar ham kiradi. Ular bank maqomiga ega bo’lmaslarda, bank operatsiyalarini amalga oshiradilar. Bundan tashqari bank tizimiga bank infratuzilmasini tashkil qiluvchi, pul kredit institutlarining ish faoliyatini ta’minlovchi boshqa muassasalari ham kiradilar.

Hayotimizda zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining o’rni tobora ortib borayotgani bir sharoitda axborotlardan tezkor xabardor bo’lish, turli interaktiv xizmatlardan foydalanish ehtiyoji tobora ortib bormoqda. Bank xizmatlari qo’lamini kengaytirish, mijozlarga qulaylik yaratish maqsadida zamonaviy talablarga javob beruvchi interaktiv xizmat turlari amaliyotga tatbiq etilmoqda. Xususan, aksiyadorlik tijorat Milliy banki tomonidan olib borilayotgan keng ko’lamli ishlar ham mijozlarga turli qulayliklar yaratmoqda. Bugungi kunda banklar tomonidan “Internet banking”, “Mobile banking”, “Uyali Pul”, “SMS informer”, “Elektron reyestr” kabi interaktiv xizmat turlari joriy qilinib, fuqarolarga tez va sifatli bank xizmatlarini ko’rsatib kelmoqda. “Internet banking” xizmati orqali bankning yuridik mijozlari internetdan o’z hisob raqami harakatini nazorat qilishi va to’lovlar o’tkazishi mumkin bo’lsa, “Uyali Pul” interaktiv xizmati orqali fuqarolar uyida yoki hohlagan joyidan turib shaxsiy hisob raqamlaridagi mablag’laridan to’lovlarni on-layn ravishda amalga oshirishlari mumkin. Bundan tashqari, “SMS informer” xizmati orqali bankning yuridik mijozlari mobil telefoni orqali hisob raqami holatini va harakatini nazorat qilib borishlari mumkin bo’ladi[1].

Bugungi kunda tijorat banklari tomonidan [“Uzcard”](#) hamda [“Humo”](#) to’lov tizimlarining milliy valyutadagi bank kartalari muomalaga chiqarilib, ularning infratuzilmasi kengaytirib borilmoqda. O’zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2004 yil 24 sentabrdagi “Plastik kartalar orqali hisob-kitob tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to’g’risida”gi 445-sonli qaroriga asosan Yagona umumrespublika protsessing markazi tashkil etilib, “Uzcard” to’lov tizimi faoliyat yurita boshladi. 2020 yil 11 aprelda Yagona umumrespublika protsessing markazi MChJga “Uzcard” to’lov tizimi operatori litsenziyasi Markaziy bank tomonidan taqdim etildi.

1-rasm

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 19 sentabrdagi “Milliy to‘lov tizimini rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ–3945-sonli qaroriga asosan Milliy banklararo protsessing markazi tashkil etilib, 2019 yilning I-choragidan boshlab “Humo” to‘lov tizimi ishga tushirildi. Milliy banklararo protsessing markazi MChJga 2020 yil 11 aprelda “Humo” to‘lov tizimi operatori litsenziyasi Markaziy bank tomonidan berildi. Mamlakatimizda bank kartalari infratuzilmasi 2020 yil 1 yanvar holatiga 20 547 ming dona bank kartalari, 392 361 ta to‘lov terminallari hamda 9 203 ta bankomat va infokiosklerden tashkil topgan. 2019 yil davomida ikkita milliy chakana (“Humo” hamda “Uzcard”) to‘lov tizimlarining Visa, Mastercard, China Union Pay hamda Mir xalqaro to‘lov tizimlari bilan integratsiyasi samarali amalga oshirildi.

2-rasm

Bu esa, ushbu xalqaro to‘lov tizimlari kartalari foydalanuvchilari, ya‘ni mamlakatimizga tashrif buyuruvchi turistlar, mehmonlar uchun keng shart-sharoitlar yaratgan holda “Humo” hamda “Uzcard” to‘lov infratuzilmasi (bankomatlar va to‘lov terminallari tarmog‘i) orqali milliy valyutada to‘lovlarni amalga oshirish imkoniyatini beradi. Quyida keltirilgan 1-rasmda respublika

bo‘yicha jami bank xizmatlarini amalga oshiruvchi bank kartalari soni keltitib o‘tilgan.

Shuni aytish kerakki, bank xizmatlarini ko‘rsatuvchi respublikada o‘rnatilgan terminallar orqali to‘lov , oldi –sotdi va boshqa moliyaviy operatsiyalarni amalga oshirish mumkin bo‘ladi. Quyida keltigan ma‘lumot xizmatlar xajmini umumiy tariflaydi.

Yuqoridagilardan xulosa qilsak, mamlakat iqtisodiyotining asosi hisoblangan bank tizimini yanada isloh qilish, uning barqarorligini oshirish, yuqori xalqaro reyting ko‘rsatkichlariga erishishning ustuvor yo‘nalishlari hamda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan keng foydalangan holda zamonaviy naqd pulsiz hisob-kitoblar mexanizmlarini joriy etish bo‘yicha olib borilayotgan ishlar banklarimiz tomonidan mijozlarga ko‘rsatilayotgan xizmatlar sifati, to‘lov intizomi va madaniyatini yangi bosqichga ko‘tarilishini ta‘minlash bilan birga, barcha iqtisodiy tarmoqlar taraqqiyotini mustahkamlashga ham o‘zining ijobiy ta‘sirini ko‘rsatadi.

Adabiyotlar ro‘yxati:

1.S.Shoraxmatov *Tijorat banklarida innovatsion bank xizmatlarini rivojlantirish mavzusidagi Magistr akademik darajasini olish uchun yozilgan d i s s e r t a t s i y a* ishi.

2 D. Nosirova . *Tijorat banklarida zamonaviy bank xizmatlarini ko‘rsatishning ahamiyati. "Science May 2023 and / Volume Education" 4 Issue Scientific 5 Journal / Impact Factor 3.848*

3. Hidayqulov .H *Bank va bank tizimining tarixi va rivojlanishi. JOURNAL OF MARKETING, BUSINESS AND MANAGEMENT(JMBM)/SJIF FACTOR: 5.57]*

4. WWW.cbu.uz *Markaziy bank rasmiy sayti ma‘lumotlari*

MILLIY VALYUTA BARQARORLIGIGA TA‘SIR QILUVCHI OMILLAR VA INFLATSION TARGETLASHNING PUL BARQARORLIGINI TA‘MINLASHDAGI AHAMIYATI

Shamansurova Zilola Abduvaxitovna

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

Moliya kafedrasida dotsent

O‘rinboyev Ulug‘bek Otabekovich

Toshkent davlat iqtisodiyot unversiteti

magistratura talabasi

Tarixdan ma‘lumki davlat paydo bo‘lar ekan albatta har bir paydo bo‘lgan davlatning o‘z milliy ramzlarini ham yaratishgan. Bu ramzlar asosan bayroqlar bo‘lib, bu bayroq davlatning mavjudligini bildirgan. Asta sekin dehonchilik rivojlanib davlatlar bir birlari bilan savdo sotiq ishlarini boshlagandan keyin ular o‘rtasida ayirboshlash vositasi pul muomilaga kiritila boshlagan. Asrlar davomida vaxt o‘tishi bilan ilm fan rivojlanishi orqasidan deyarli hamma sohada yangiliklar ro‘y berdi. Bu esa albatta davlat o‘rtasida bo‘ladigan savdo sotiqqa ham ijobiy ta‘sir qildi. Sizga ma‘lumki rivojlanish davrida valyutalarning ham turi ko‘payib